

El material com a mitjà d'aprenentatge i de relació pedagògica

Javier Hernández Vázquez*

El material educatiu és un mitjà més en tota àrea educativa. Partint de la mateixa experiència de l'infant i la seva manipulació, permet l'educació dels sentits i duu progressivament a descobrir i interioritzar els conceptes. Per millorar-ne el desenvolupament i l'aprenentatge, el noi ha de tenir a l'abast els objectes indispensables que li permetin efectuar les seves experiències, perquè «manipular és aprendre».

Històricament, Decroly i Montessori, amb els seus mètodes i material específic, en feren ressaltar la importància en el seu corrent educatiu. Montessori, comentant el material, diu que havent de ser estructurat i sistematitzat científicament, ha de presentar al noi uns jocs sensomotrius graduats per dificultat creixent. A les gimnàstiques tradicionals es manté el caràcter formalista dels materials que les integren, com també l'organització i l'estructuració. Langlade, A. i Langlade, R. (1983) sostenen «que la gimnàstica neosueca assenyala els següents aspectes positius sobre la utilització dels materials portàtils (manuais): són una extraordinària font de recursos que ofereixen varietat en els treballs diaris, esdevé un centre d'interès en l'activitat i proporciona l'assoliment d'una millor relaxació neuromuscular, l'obtenció d'un major sentit de l'impuls, l'assoliment d'una expressió rítmica més acabada; ofereixen possibilitats d'entrenar coordinacions noves i subtils tot generant habilitats motrius específiques; són font d'energia i plaer en l'activitat. Els materials que es fan servir més són cordes, pilotes de mides diferents, bosses, cercols.»

Aquests mateixos autors continuen dient que «els materials suecs com ara espatlles, barres de suspensió i equilibri, plints, etc., es construeixen seguint certs principis com és ara: utilització per ele-

* Professor de Didàctica de l'Educació Física Especial a l'Institut Nacional d'Educació Física de Barcelona (INEFC)

ments a les diferents edats, utilització simultània entre molts executants, l'ús de fusta —material que a Suècia és de poc preu— i la possibilitat de prescindir d'obrers altament especialitzats.»

«El material, d'acord amb la mentalitat analítica i amb la idea higiènic-correctiva dels escandinaus, reforça el raonament que el material ha de ser fet per a l'home, no pas l'home per al material. La manera de dissenyar i utilitzar material està relacionada íntimament amb la posició aïllant que els suecs van predicar amb insistència». Hernández-Manchón (1972).

Pel que fa a l'ús del material, actualment hi ha dues teories o posicions antagoniques. En primer lloc, la dels defensors de la idea que tot el material és poc (materialisme pedagògic), i, d'altra banda, el judici no compartit pels qui defensen que el procés d'ensenyament-aprenentatge requereix molt poc material i acudeixen a arguments històrics. No compartim cap d'aquestes dues teories, perquè això dependrà d'una altra sèrie de factors que comentarem després. Sí que coincidim en part, però, amb el materialisme pedagògic, perquè no té cap dubte que poder disposar d'un material abundant és un ajut en la intervenció pedagògica, que així en resulta més rica i variable.

Quan observem l'acte didàctic en un pati, polisportiu o aula de motricitat, sempre ens trobem amb una sèrie d'elements físics que fem servir per al desenvolupament del treball pedagògic. Aquests elements físics són: el material, la instal·lació, la indumentària, etc., que fan que l'activitat física marqui l'especificitat mateixa pel que fa a la utilització del mitjà o instrument amb l'ajut del qual s'imparteix l'ensenyament i s'obté l'aprenentatge.

El problema que plantejem és si el material assegura aquest aprenentatge o si hi contribueix, o bé si afavoreix les percepcions que faciliten la relació pedagògica alumne-alumne, professor-alumne, etc. Sabem que el material és un element més del procés, però considerem que la seva anàlisi pot ser més rigorosa. Davant un plantejament empíric, la nostra hipòtesi és que el material, intrínsecament, proporciona una sèrie de relacions perceptives i d'aprenentatge. Amb tot, sabem prou que l'acció didàctica no es pot reduir pas al material ni tampoc, no caldria dir-ho, no es tracta de donar una importància superior a aquesta circumstància per damunt d'altres, dins el model d'ensenyament que se segueixi.

En primer lloc ens demanem: el plantejament que farem, és generalitzable? Doncs bé, considerem que és un intent d'aproximació a la influència que pot tenir el material d'Educació física, i que el fet de generalitzar-lo sempre pot ser objecte d'imprecisions; però no per

això serà menys vàlid, perquè tota acció pedagògica i humana també en té.

Un exemple de la importància que es concedeix al material és l'exposat per Montessori: «Per fer apreciar les diferents qualitats d'un objecte (color, forma, etc.), cal presentar-lo. Però els objectes són innumbrables, i les qualitats, limitades... Si se'n proporciona una qualitat per separat, es donarà un alfabet d'exploració: una clau que obre les portes del coneixement. El fet que el món es capti d'una forma global, de bon començament, i que el nen hagi de ser gradualment conduït cap al coneixement són factors que expliquen la raó del material que permet aïllar les sensacions». Montessori continua descrivint el material «com un mitjà exclusiu d'instrucció, per bé que amb una finalitat que no consisteix únicament a transmetre coneixement. Valent-se'n, cal buscar l'objectiu global de la pedagogia montessoriana: el desenvolupament de la personalitat i de l'home mateix. El material educatiu constitueix realment la base del sistema montessoriana; el material educatiu, l'objecte amb el qual es prova, s'exercita i s'afina, revela i desperta les forces interiors, constitueix el suport de l'atenció i permet que l'esperit sorgeixi i s'elevi.»

La continuació del discurs demanaria de definir si aquesta influència del material pot ser condicionada per elements estranys a l'objecte del material. Considerem lògicament que sí, i que aquests condicionaments serien tots aquells en què es produeix l'entorn d'aprenentatge; l'entorn social on es desplega l'activitat física, per la importància concedida a la matèria en el centre escolar, pel subjecte objecte d'aprenentatge, experiències viscudes i familiaritat amb el material, ja que sabem que el material concedit i utilitzat té connotacions diferents al que és nou en el procés d'ensenyament-aprenentatge: l'edat del subjecte implica un material més adient, com també el sexe, les dificultats d'aprenentatge del subjecte, etc.

Tots aquests elements seran presents en l'acció pedagògica i no s'hi pot obviar, ja que falsejaríem la realitat del que ocorre.

El segon pas en el discurs és conèixer la classificació genèrica del material, de manera que, a continuació, en puguem analitzar amb més deteniment les més específiques. Aquesta classificació general es podria determinar pels criteris següents: *a.* segons l'usuari: material del professor, material de l'alumne i material d'ús comú professor-alumne; *b.* pel procés de fabricació: material d'elaboració interna (al centre mateix) per part de professors, alumnes, pares, i material elaborat per empreses especialistes; *c.* per la caducitat relativa: material fungible i material inventariable; *d.* si és d'ús comú, individual, o en equip; *e.* com a potenciador de les percepcions: amb el

material es poden produir percepcions de calidesa, informalitat, no privacitat, familiaritat, llibertat; *f.* per adequació al contingut de l'ensenyament, esport, dansa, gimnàstica, expressió corporal, etc; *g.* per gènesi històrica, material convencional i material tècnic o alternatiu; *h.* per adequació òptima de matèria-assignatura. El material com a mitjà potenciador per a l'aprenentatge en la seva relació i forma d'organització.

Tot seguit ens centrarem en els criteris que, a parer meu, es relacionen amb l'acció pedagògica i d'aprenentatge de l'activitat física. Aquests criteris són: el material com a instrument afavoridor de la relació perceptiva que es produeix en l'ambient, i el material com a mitjà de potenciar l'aprenentatge.

La primera classificació intenta observar quina mena de relacions perceptives es poden donar entre el subjecte i el material; aquesta mena de relacions són una part important de l'ambient produït a les sessions d'Educació física. Seguint les classificacions, Mehradian, citat per López González (1988), classifica aquesta mena de relacions perceptives en: percepcions d'informalitat, calidesa, no privacitat, familiaritat, llibertat. Totes tenen un alt significat en l'acció docent i no són exclusives del professor, de l'alumne o el material, sinó de la relació que es produeix i com s'organitza aquesta relació.

La informalitat és una percepció antagònica a la formalitat, per bé que en l'Educació física tradicional aquesta percepció de formalitat hi era. Durant molts anys, a la gimnàstica sueca, aquest caràcter de formalitat es mantenia constant com una peculiaritat més dins el sistema. Avui aquesta mena de percepció formalista ja no existeix, però sí que es manté d'una manera o altra des d'una anàlisi de les percepcions segons la classificació que acabem d'exposar. De percepcions de formalitat n'hi haurà sempre que hi haurà una acció docent acompanyada d'uns procediments determinats. Això es pot observar actualment a l'Educació física: trobem la formació de files, organització de la classe en onades, cercles, etc., i considerem que té un caràcter formalista. La classe d'activitat física, si la comparem amb les més academicistes, té un grau d'informalitat evident. En trobaríem la causa en diversos factors, un dels quals és la situació del professor a classe. El professor no té una situació exclusivament externa al grup, sinó que també s'hi introdueix i és part del grup que desplega l'activitat, la qual cosa el duu a una situació interna. Això comporta una percepció d'informalitat, tot alternant-se la formalitat i la informalitat en una dinàmica diferent de la de les classes teòriques. Aquestes percepcions d'informalitat i formalitat creen un caràcter de relació diferent i també una diferent dinàmica de grup. El material

contribueix com un factor més en les percepcions de formalitat i informalitat alternant. Hi ha un material codificat per determinades activitats físiques: els materials gimnàstics, esportius, d'expressió, etc.; tot plegat és determinant per al descabdellament de l'activitat concreta i en defineix una part. Hi ha una altra mena de material que combina aquesta relació formalista amb la informalista, fins i tot material totalment informal que porta a fer servir el material de manera específica (pilota de bàsquet), alternativa (pilota polivalent), inespecífica (cadires). Aquestes formes són exemples de formalitat, formalitat-informalitat i informalitat, que ens duen a reflexionar sobre la relació del material amb els continguts d'aprenentatge.

En l'Educació física, la relació amb el material és intrínsecament informal; es presenta deslligada de situacions d'angoixa o aclaparament i contribueix a una millor dinàmica del grup pel fet de poder-lo moure entre diversos alumnes, a superar una situació de destresa o habilitat determinada, contribueix en gran mesura a aquesta mena de relació.

Una altra de les percepcions, segons la classificació que hem exposat, és la percepció de calidesa i la contribució que el material hi aporta. La relació que s'estableix amb la utilització dels material ens porta a aconseguir efectes positius i determinades situacions agradables. Lògicament, aquesta calidesa no descriu el fet físic de calor, sinó la relació d'aproximació per tal com s'interactua amb el company en la utilització, mobilització i maneabilitat del material.

En l'activitat física, determinades situacions, durant l'esforç o després, sobretot entre individus acostumats a fer-ne, produeixen sensacions de benestar que, al seu torn, generalment, estan relacionades amb l'adquisició d'una determinada habilitat o amb la capacitat de resistir una determinada distància, etc. Aquestes relacions ens demostren la relació del material amb percepcions de calidesa.

La percepció següent és la no privacitat. En l'Educació física, el subjecte interactua constantment amb els altres i això porta a un espai de privacitat molt petit. Aquí, l'aïllament o la reflexió que es poden donar amb altres matèries resulta molt més difícil. El material, l'ús que se'n fa, l'organització i disponibilitat, redueixen l'espai de privacitat en l'Educació física i, doncs, són una percepció de discriminació respecte a les sessions teòriques.

La següent percepció és la familiaritat, que se centra fonamentalment en el material específic i en l'alternatiu, vist que el material inespecífic tant pot ser familiar com no ser-ho. En determinats continguts d'ensenyament, sempre podem trobar que el material que

fem servir, específic o alternatiu, ja resulti poc familiar de bon començament, però el fet d'un aprenentatge previ i el domini de determinades tècniques el faran familiar. El fet d'introduir un material concret d'un esport poc conegut pot produir percepcions de no familiaritat; però, un cop utilitzat sistemàticament com un contingut més d'ensenyament, no pas com una activitat momentània, la percepció de familiaritat s'hi produirà.

Una altra de les percepcions és la llibertat, encara que és un concepte massa ample per definir una cosa tan precisa com ara la relació del material en l'Educació física, sí que recull, ni que sigui en part, la intencionalitat de descriure que l'activitat física proporciona més llibertat de moviments, naturals, codificats i gratificadors per al qui els fa. Per això considerem que el grau de llibertat de què es gaudeix a l'aula d'activitat física és, lògicament, molt alt, tenint en compte que a l'aula ordinària les taules, les cadires, l'espai, el material en general, no predisposa precisament a una «llibertat motora». La relació del material i la percepció de llibertat és més gran si la comparem amb una altra mena d'ensenyament. Aquest nivell de percepció de llibertat sempre es veurà mediatitzat pel mètode d'ensenyament que s'exerceixi, entre altres factors. Totes les percepcions descrites es troben en l'ambient de l'Educació física; cada una és part del conjunt i de l'ambient produït. Amb tot, si comparem l'anàlisi del que és aquest ambient amb el que podria arribar a ser, comprovarem que, amb la utilització del material i la relació que produeix com a instrument afavoridor de la relació pedagògica i potenciador de l'aprenentatge, és possible augmentar aquestes percepcions tot optimitzant les diferents utilitzacions del material i contribuint a una millora de les relacions pedagògiques, i, en conseqüència, afavorint l'ambient de l'aprenentatge.

Fins ara hem vist la importància del material en relació amb l'activitat física. Si fem ressaltar aquesta importància és, en certa mesura, perquè sempre això se cita com un element més, però no s'analitza en les seves dimensions. També hem de considerar que aquestes percepcions no són exclusives del material. Com acabem de descriure, fa referència a altres aspectes, com ara la instal·lació, el contingut d'ensenyament, els objectius, etc., però insistim que el material actua condicionant aquesta sèrie de factors. D'aquí ve que en vulguem fer ressaltar la importància.

La segona classificació és una proposta concreta sobre les possibilitats que el material ofereix en l'aprenentatge de l'alumne. Coneixem prou bé la classificació tradicional: convencional, tècnic i alternatiu. Tenint en compte que és una classificació descriptiva, poca cosa

ens indica sobre les possibilitats que el material comporta per a l'aprenentatge. D'altra banda, aquesta classificació tradicional ens ha introduït a la utilització de materials no convencionals i que aconseguien efectes molt positius, però poc aclaridors sobre les seves possibilitats reals.

La proposta de classificació del material com a potenciador d'aprenentatge es basa en els criteris següents: mobilitat i manejabilitat del material, potenciació d'estímuls, potenciació per a l'aprenentatge i nivell de rendiment motor. Aquest darrer se subdivideix en motricitat perceptiva, motricitat bàsica, motricitat complexa i condició física. Aquests criteris tracten d'acollir tota mena de material que pugui tenir un domini més gran en un criteri que en un altre, o també tot material que tingui múltiples influències en els diferents criteris. És difícil arribar a precisar amb exactitud i sense que sorgeixin dubtes respecte al predomini que pot arribar a tenir l'un o l'altre criteri respecte a un material determinat. Sens dubte, això ens porta a definir cada un dels criteris per pal·liar, en certa mesura, aquesta subjectivitat i poder discriminar les peculiaritats d'un material respecte a d'altres.

El primer criteri, de mobilitat i manejabilitat del material, es refereix fonamentalment al transport, facilitat de maneig, posició en l'espai, etc. Considerem aquest criteri com la capacitat que té de ser transportat, de ser usat immediatament, seguint els patrons d'alta flexibilitat i allunyat de rigideses, determinat predominantment per la disponibilitat. Tenim un cert tipus de material en l'activitat física que és fàcil d'utilitzar i que no requereix ni grans esforços ni pèrdues de temps importants. N'hi ha una altre que produeix una despesa de temps dins la sessió i que cal tenir en compte. La intencionalitat d'aquest criteri és deixar ben clar que determinades menes de material requereixen més temps per organitzar-se, i un altre no en demana tant, i, doncs, va en detriment o afavoreix altres factors del procés d'ensenyament-aprenentatge.

L'altre criteri és la potenciació d'estímuls, que inclou tots els materials per a l'estimulació dels òrgans reactius: vista, oïda, tacte, propiocepció, etc., distingint aquesta mena de material per la sensació que produeix i lògicament per l'òrgan reactiu implicat.

L'altre criteri, de rendiment motor, el subdividim en motricitat bàsica, motricitat perceptiva, motricitat complexa i condició física. La motricitat bàsica comprèn els materials que es facin servir per al seu desenvolupament, incloent-hi preferentment: girs, llançaments, desplaçaments, recepcions i salts. La motricitat perceptiva inclou tots els materials que afavoreixen l'associació i configuració basades

en la relació que produeixen els diferents elements que intervenen en el moviment. La motricitat complexa inclou tots els materials que contribueixen al desenvolupament de determinades habilitats i destreses específiques; és el material esportiu, gimnàstic, de jazz, etc. El criteri de condició física inclou tota mena de material indicat per al desenvolupament de la força, resistència, velocitat i flexibilitat. Finalment, el criteri de potenciació d'aprenentatge, com un element ample de classificació, inclou el material que té diferents possibilitats i recull els criteris anteriors de potenciació d'estímuls i rendiment motor en els apartats de motricitat bàsica, motricitat perceptiva i motricitat complexa.

El material pot ser classificat per més d'un criteri, però generalment en predominaran un o dos sobre tots els altres. Si el material que podem analitzar inclou diversos criteris dels que hem exposat, llavors tindrem un tipus de material amb grans possibilitats per a la potenciació de l'aprenentatge i això ens porta a determinar quin material ens interessa preferentment, tenint en compte els factors que ja hem dit i que condicionen, com ara l'edat i, en general, els factors del procés ensenyament-aprenentatge.

A la taula adjunta presentem un exemple de classificació en funció dels criteris mencionats.

	POTENCIACIÓ D'ESTÍMULS	POTENCIACIÓ PER A APRENTATGE	MOBILITAT I MANEJABILITAT	NIVELL DE RENDIMENT MOTOR
CÈRCOLS			X	P-B-C
ARROSEGAMENTS	X	X	X	P-B
PILOTA MEDICINAL			X	F
BANCS SUECS		X	X	P-B-C-F
PIQUES		X	X	P-B-F
LLITS ELÀSTICS				P-B-C
MATALASSOS				B-C-F
CORDES		X	X	P-B-C-F
ESPATLLERES				B-C-F

PANDERETES	X		X	P-B
PILOTES ESPORTS	X	X	X	P-B-C
CORRONS	X	X	X	P-B
MARAQUES	X	X	X	P-B
TAULES EQUILIBRI	X		X	P-B
TÚNEL DE GAT	X		X	P-B
MINITRAMP				B-C
MIRALLS	X			P-B
LLASTATS				F
MACES			X	P-B-C
MOCADORS	X		X	P-B
PATINS	X			P-B-C
PILOTES POLIVALENTS	X	X	X	P-B-C
GLOBUS	X		X	P-B
PILOTES DIFERENTS TEXTURES	X	X	X	P-B
SACS DE SORRA	X		X	P-B

* Classificació del material segons els criteris de potenciació d'estímul, potenciació per a l'aprenentatge, mobilitat i maneigabilitat i rendiment motor.

* P = Motricitat perceptiva

* B = Motricitat bàsica

* C = Motricitat complexa

* F = Condició física

Respecte a la temàtica que acabem d'exposar, es poden formular tot de qüestions i nosaltres plantejem les següents: tot el material que fem servir a la classe d'Educació física, és l'òptim per al desenvolupament del contingut? Estem submergits en uns patrons fixos de tipus de materials per a les activitats físiques? Els criteris per a l'emplaçament del material, són suficients per aprofitar al màxim aquest

çament del material, són suficients per aprofitar al màxim aquest element en el procés d'ensenyament-aprenentatge?

Totes aquestes preguntes ens porten a meditar sobre la importància del material com un element més d'acte didàctic. En el futur, doncs, caldrà parar més atenció a un eix tan important en el procés educatiu de les activitats físiques com és el material. Per acabar, voldríem descriure el que la filosofia de Piaget plantejava: «La inquietud científica radica a poder establir una vinculació entre els aspectes biològics, mentals i socials i que en tots els dominis de la vida hi ha "totalitats" que impliquen una organització, respecte a la qual les parts estan subordinades, perquè no tenen sentit en elles mateixes sinó en relació amb la totalitat.»

En definitiva, tractem el material com a instrument del procés educatiu sense donar-hi més importància que als altres elements, però sí que volem fer ressaltar que el material requereix uns criteris per desenvolupar i millorar la tasca didàctica diària, com una part més que ha de contribuir de forma parcial a l'ensenyament i aprenentatge de les activitats físiques. Aquest article ha pretès, en certa manera, realitzar la dita aproximació.

Bibliografía

- BESSE, JEAN MARIE. *Decroly*. Biblioteca Grandes Educadores. Ed. Trillas. Buenos Aires, 1989.
- DECAIGNY, T. *La tecnología aplicada a la educación*. Ed. Ateneo. Buenos Aires, 1974.
- Diccionario de las Ciencias de la Educación*. Ed. Santillana. Barcelona, 1985.
- Diccionario Enciclopédico de Educación Especial*. Ed. Santillana. Barcelona, 1985.
- GARCÍA GONZÁLEZ, ENRIQUE. *Piaget*. Ed. Trillas. México, 1989.
- HERNÁNDEZ, J.L., MANCHÓN, J.I. *Actividades gimnásticas. Bancos suecos*. Ed. Bruño. Madrid, 1972.
- LANGLADE, A., LANGLADE, N.R. *Teoría general de la gimnasia*. Ed. Stadium. Buenos Aires, 1983.
- LÓPEZ GONZÁLEZ, J.C. *Apunts. Educació Física*. Núm 13. Barcelona, 1988. INEF Catalunya.
- MEHRADIAN, A. *Public places and private spaces*. Basic Books. Nova York, 1976.
- MICHELET, A. *Los útiles de la infancia*. Ed. Herder. Barcelona, 1977.
- NAVARRO HIGUERA, J., MAILLO, A., FERNÁNDEZ HUERTA, J. *Instrumentos materiales del trabajo didáctico*. Enciclopèdia de Didáctica Aplicada. Ed. Labor. Barcelona, 1973.
- NAVARRO HIGUERA, J. «El material educativo: funciones y taxonomía». Revista *Vida Escolar*, núm 158. Madrid, 1974.
- PÉREZ MARIN, J. *El material en educación especial*. CEPE. Madrid, 1983.
- RUIZ PÉREZ, L.M. *Apunts. Educació Física*. Núm 13. Barcelona, 1988. INEF Catalunya.

Abstracts

El presente artículo presenta una aproximación a las posibilidades del material como medio de aprendizaje y su relación con la actividad física. Partiendo de las contribuciones de notables pedagogos Decroly, Montessori se defiende que los diferentes materiales- cuerdas, balones de distintos tamaños, arcos, así como espalderas, barras, etc.— constituyen un arsenal con grandes posibilidades didácticas. Si bien existen diversos planteamientos, en este trabajo el autor busca una posición propia. Para llevar a cabo la investigación se ha realizado un estudio profundo de las diversas características (potenciación de estímulos, potenciación para el aprendizaje, movilidad y nivel de rendimiento motor) de un amplio abanico de aparatos e instrumentos utilizados en los gimnasios, pistas e instalaciones deportivas. En cualquier caso, queda demostrada la importancia del material como instrumento del proceso de aprendizaje en la educación física.

Dans cet article on présente une approche des possibilités du matériel en tant que moyen d'apprentissage et l'apprentissage et son rapport dans l'activité physique. A partir des contributions des pédagogues importants -Decroly, Montessori- on soutient que les différents matériaux - des cordes, des ballons de différentes dimensions, des arcs aussi bien que des espaliers, des barres etc.- font partie de tout un arsenal de beaucoup de possibilités didactiques. Bien qu'il y ait de différents points de vue, l'auteur cherche dans ce travail une position personnelle. Pour mener à bon terme la recherche il a réalisé une étude approfondie sur les différentes caractéristiques (renforcement des stimuli, renforcement par l'apprentissage, mobilité et niveau de rendement moteur) d'un grand nombre d'outils utilisés dans les gymnases, les pistes et les installations sportives. De toutes façons, il a démontré l'importance du matériel en tant qu'instrument du procès d'apprentissage dans l'éducation physique.

This article looks at the possibilities of equipment as an educational tool and at learning and its relationship with physical activity. Based on the findings of well-known researchers, Decroly, Montessori, it is argued that the different equipment - ropes, balls of various sizes, hoops and climbing frames, bars, etc. - form a veritable arsenal of didactic possibilities. Although positions vary on this subject, the author here seeks his own viewpoint. The study is based on in- depth analysis of the different characteristics (potential stimulus and for learning, mobility and motorial development) of a wide range of equipment used by gymnasia and other sports centres. The outstanding conclusion is provided by the evidence of the importance of the equipment as an instrument in the learning process in physical education.